

Summary

Nazaruk E., Kovalova R. Videoconference in criminal proceedings: advantages and disadvantages.

The article is dedicated to clarifying the topical issue of the criminal process as the advantages and disadvantages of videoconferencing during the conducting a remote judicial proceeding.

Research is devoted to elucidating certain aspects and highlighting the positive and negative aspects by the using videoconference during the investigative (search) actions of remote prejudicial inquiry and judicial action in the legal proceedings.

Essential opportunities of remote proceedings by the using videoconference is proved. The main advantages and disadvantages of this technology in criminal proceedings is analyzed.

Key words: videoconference, remote prejudicial inquiry, remote judicial proceeding, examination, submission for identification, investigative (search) actions, the person against whom applied videoconference.

УДК 343.241+343.8

Т. Б. НИКОЛАЄНКО

Тетяна Богданівна Ніколаєнко, кандидат юридичних наук, доцент, докторант Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ПОКАРАНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ІЗОЛЯЦІЄЮ ОСОБИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ

Дослідження правової проблеми нормативно-правового регулювання покарань стосовно військовослужбовців, пов'язаних з їх ізоляцією, можливе у комплексі теоретичних та практичних знань особливостей їх призначення та відбування в розрізі сучасних реформувань кримінально-виконавчої системи, системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів. Нині питання стосовно виконання покарань щодо військовослужбовців відзначаються певною відсутністю цілісності підходу, починаючи від єдності системи виконання покарань та її органів до нормативно-правового їх врегулювання. Відповідно, існує об'єктивна потреба у реформуванні як кримінальних покарань, що застосовуються до військовослужбовців, так і системи їх виконання на ґрунті досягнень національного законодавства, існуючих європейських цінностей, положень міжнародних договорів.

Приступаючи до концептуального дослідження нормативно-правового регулювання покарань стосовно військовослужбовців, необхідно насамперед звернутися до розуміння суті поняття «покарання, пов'язане з ізоляцією особи військовослужбовця» та його особливих ознак.

Етимологія слова «поняття» визначає її як одну з форм мислення, результату узагальнення суттєвих ознак об'єкта дійсності; розуміння кимось чого-небудь, що склалося на основі якихось відомостей¹. Визначення поняття «покарання, пов'язане з ізоляцією особи» повинно відповідати узагальненням суттєвих, істотних ознак, що дає його розуміння.

Поняття, ознаки покарання як такого неодноразово піддавались осмисленню його суті та змісту в роботах багатьох філософів, психологів, педагогів, юристів. Поява інтересу до нього щоразу формулювала авторське розуміння поняття «покарання» та виокремлення суттєвих його ознак. Зокрема, серед вчених у науці кримінального права цим аспектам чимало уваги було приділено М. І. Бажановим, В. О. Глушковим, В. К. Грищуком, М. Й. Коржанським, А. Х. Степанюком, Т. А. Денисовою, Ю. В. Шинкар'євим, І. С. Яковець та ін. Щоразу кожен із них визначав власну позицію розуміння «покарання» та його суті. Так, М. І. Бажанов вказував, що покарання – це особливий примусовий захід, поєднаний з карою і застосовуваний відповідно до кримінального закону за вчинення злочину²; захід державного примусу, що застосовується судом у вирокі до особи, котра вчинила злочин, і є за своєю суттю карою, яка виражає від імені держави негативну оцінку як злочину, так і особи, яка його вчинила³. М. Й. Коржанський зазначав як застосовану судом міру державного спонукання, яка вказує, що вона заподіє злочинцеві певні втрати, висловлюючи йому від імені держави заперечливу, докірливу, юридичну та моральну оцінку його поведінці⁴. На думку Ю. Л. Шевцова, це цілеспрямованість карального позбавлення чи обмеження засудженого прав і свобод відповідно до тяжкості вчиненого злочину примусовості такого заходу. Т. А. Денисова вбачає в карі, що застосовується від імені держави за вирокі до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає у передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого⁵. В. К. Грищук визначав як форму реалізації кримінальної відповідальності, що як історично мінливий, найбільш суттєвий крайній засіб державного примусу, має особистісний характер, зі своїм змістом – карою – позбавленні або (і) обмеженні прав і свобод особи та породжує особливий статус для неї – судимість⁶. Таким чином, як ми бачимо, поняття «покарання» ніколи не втрачає своєї актуальності. Різноманітність думок підкреслює, що його розуміння постійно перебуває в колі наукових дискусій, визначаючи незавершеність процесу його одностайності та визначеності узагальнюючих ознак.

Кожен раз, визначаючи поняття «покарання», вчені намагалися вказати у ньому ті риси, що, як вони вважають, більш влучно та вдало його характеризували. На думку одних, – це характеристика шести суттєвих ознак покарання, інших – семи, третіх – восьми і т.д. Як і саме поняття, систематизація суттєвих її ознак також не знайшла своєї єдності. Зокрема, на думку В. М. Трубникова, до ознак покарання належать: 1) міра державного примусу, що встановлюється кримінальним законом, застосовується судом, примушує конкретну особу до певної законотворчої поведінки; 2) призначення особі, яка вчинила злочин, передбачений кримінальним законом; 3) застосування виключно судом; 4) кара за вчинене особою суспільно небезпечне діяння, що передбачене кримінальним законом; 5) негативна оцінка вчиненого особою діяння і особи, яка його вчинила та 6) у передбачених законом обмеженнях прав і свобод засудженого⁷. В. І. Зубкова, окрім того, зазначає обов'язковість наявності судимості⁸. В. К. Гришук до ознак покарання відносить форму кримінальної відповідальності⁹, Т. А. Денисова – кару, що встановлює обмеження прав і свобод засудженого, покладаючи обов'язок зазнавати втрат і обмежень, пов'язаних із застосуванням покарання, почуття ганьби, сорому перед суспільством і своїми близькими¹⁰, індивідуальність характеру щодо унеможливлення спрямування на інших осіб; його публічності у виді призначення судом від імені держави з обов'язковим виконанням усіма громадянами, посадовими особами та органами на всій території України¹¹. Не зупиняючись на аналізі кожного з них, дослідження яких призведе до виходу за межі предмета нашого дослідження, зазначимо, що загальна позиція каральної діяльності, примушування винної особи до правомірної поведінки за наявності певних правообмежень покаранню притаманна більшості позицій вчених. Проте для ефективності подальшого проведення нашого наукового дослідження необхідно звернутися до спеціальних ознак, що характеризують групу покарань, пов'язаних з ізоляцією особи, зокрема особи засудженого військовослужбовця.

Як ми вже зазначали вище, однією із ознак, що зумовлюють виокремлення групи покарань, пов'язаних з ізоляцією особи, є саме ізоляція особи.

Ізоляція особи полягає в ізоляції засудженого від суспільства, певного оточення, з відповідними правообмеженнями.

При зовнішній фізичній ізоляції особа засудженого поміщається в ізольоване приміщення: виправну колонію, на гауптвахту, у військову частину (дисциплінарний батальйон), де їй забороняється самовільно залишати призначену для перебування ізолювану територію, приміщення або визначене місце роботи, а також перебувати без дозволу адміністрації колонії у гуртожитках та відділеннях, у яких вони не проживають, або на виробничих об'єктах, на яких вони не працюють.

При фізичній внутрішній ізоляції засуджений військовослужбовець утримується у загальних (по 3–10 осіб), одиночних (у виняткових випадках чи за порушення встановленого порядку відбування покарання) та спеціальних палатах диференційовано залежно від статі, виду військової служби та складу.

Територія та приміщення, які призначені для розміщення та обслуговування засуджених військовослужбовців, надійно відокремлюються парканом (гратами) від адміністративної території дисциплінарного батальйону; двері (вхідні ворота) в розташування (на території) змінного складу обладнуються звуковою сигналізацією та відчиняються тільки з дозволу чергового дисциплінарного батальйону; вікна і двері приміщень, в яких розміщують засуджених військовослужбовців, обладнують металевими ґратами, а двері також обладнують механічними та, за можливості, додатково – електромеханічними замками. Для забезпечення надійної охорони засуджених та належного контролю за ними визначена наявність озброєного конвою. Останні стежать за забезпеченням спілкування засуджених зі сторонніми особами¹². Обладнання камер здійснюється відповідно до норм Інструкції про порядок і умови утримання засуджених, узятих під варту та затриманих військовослужбовців

Духовна (інтелектуальна) ізоляція засуджених військовослужбовців полягає в обмеженні спілкування з родичами, можливості отримувати культурну, політичну інформацію в повному обсязі, в тому числі з використанням засобів масової інформації, отримання та тримання відповідної літератури, книг, журналів тощо. Проте її наявність має доволі прогресивний характер. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» від 8 квітня 2014 р. № 1186-VII розширено діапазон реалізації права засудженого військовослужбовця на здійснення свободи сповідувати будь-яку релігію або виражати переконання, пов'язані зі ставленням до релігії; можливості одержувати і відправляти листи та телеграми без обмеження їх кількості; користуватися настільними іграми; слухати радіо, точка облаштування якого передбачена у кожній камері; користуватися книгами, журналами і газетами, які є в наявності; зустрічатися з родичами та іншими особами; одержувати і відправляти посилки, бандеролі, грошові перекази, одержувати передачі; палити під час прогулянок; вести телефонні розмови з особами, які знаходяться поза межами гауптвахти, користуватися глобальною мережею Інтернет; одержувати освіту відповідно до законодавства про освіту; розпоряджатися вільним часом, який відведений розпорядком дня, не порушуючи при цьому правил поведінки тощо¹³. Хоча обмеження щодо побачень з родичами, близькими, колегами по службі, користування літературою, перегляду телепередач, користування мережею Інтернет є в наявності. Порівнюючи становище засуджених до арешту, що не є військовослужбовцями, із засудженими військовослужбовцями, які тримаються на гауптвахті, можна стверджувати, що становище останніх є доволі лояльним. Регламентування 21 пункту прав засудженого військовослужбовця, який тримається на гауптвахті Інструкцією про порядок і умови утримання засуджених, узятих під варту та затриманих військовослужбовців на протипагу п'яти, передбачених ч. 3 ст. 51 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) стосовно засудженим до арешту або чотирьох

в Правилах внутрішнього розпорядку установ виконання покарань Особливостях тримання засуджених в арештних домах говорить само за себе.

Ізоляція для позбавлення волі (на певний строк та довічне позбавлення) як виду покарання говорить само за себе. Диспозиція ст. 63 Кримінального кодексу України (далі – КК України) зазначає, що покарання у виді позбавлення волі полягає в ізоляції засудженого та поміщенні його на певний строк до кримінально-виконавчої установи закритого типу. Зрозуміло, що як і на гауптвахті, дисциплінарному батальйоні, засуджені до позбавлення волі не відриваються повністю від суспільства, сім'ї, родичів. Їх ізолювання полягає в певному відстороненні від суспільного середовища, вільного життя, можливості розпоряджатися собою, користуватися правами, свободами, можливостями тощо та своїми права. Але перебуваючи у кримінально-виконавчих установах закритого типу, особи зазнають більших обмежень порівняно з іншими засудженими до арешту чи тримання у дисциплінарному батальйоні. Залежно від рівня безпеки колонії рівень ізоляції засуджених змінюється з відповідним обсягом їх правообмежень. Як зазначав М. О. Стручков, ізоляція засуджених в тюрмах є таким її типом, який щодо вітчизняних виправно-трудовак закладів можна назвати максимальним¹⁴. Зокрема, у виправних колоніях максимального рівня безпеки тримання засуджених здійснюється в умовах суворої ізоляції; щодо них обмежена кількість короткострокових та тривалих побачень; отримання посилок, бандеролей; визначена сума витрат коштів на місяць тощо. Хоча міжнародні документи і рекомендують максимально зводити ізоляцію засуджених до мінімуму, зі зміцненням зв'язків із родиною, можливостей здобуття подальшої освіти, культурної діяльності, сучасні реалії ступеня ізоляції засуджених, необхідність адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів потребують більш дієвих кроків щодо їх реалізації. Одним із них можна назвати покращення правового статусу засуджених, які відбувають покарання у виправних колоніях максимального рівня безпеки, де право останніх на обмеження витрат для придбання продуктів харчування, одягу, взуття, білизни та предметів першої потреби гроші, зароблені у виправній колонії, одержані за переказами, за рахунок пенсії та іншого доходу, їх обсягу було знято. Аналогічна дія такого положення стосувалась і виправних колоній мінімального та середнього рівня безпеки¹⁵.

Важливою ознакою, що характеризує покарання, пов'язані з ізоляцією особи, є наявність режиму. Це поняття неодноразово пов'язують із покаранням у виді позбавлення волі. Чинне законодавство визначає поняття режиму встановленого порядку виконання та відбування покарання, що забезпечує ізоляцію засуджених; постійний нагляд за ними; виконання покладених на них обов'язків; реалізацію їхніх прав і законних інтересів; безпеку засуджених та персоналу; роздільне тримання різних категорій засуджених; різні умови тримання засуджених залежно від виду колонії та зміну умов тримання засуджених. Проте таке положення стосується лише виправних та виховних колоній¹⁶. Як такого поняття «режим» законодавством не встановлено. За роз'ясненнями тлумачного словника, режим є суворо встановлений розпорядок життя, праці, відпочинку тощо¹⁷. Вченими пропонується як сукупність правил поведінки¹⁸, порядок (виконання покарання, життя і праці засуджених, тримання в установах виконання покарань, виконання-відбування покарання, реалізації кримінально-правової кари)¹⁹; діяльність адміністрації установі виконання покарань²⁰; правопорядок²¹. Як зазначає А. Х. Степанюк, режим як система правил, заходів, необхідних для досягнення мети, дає можливість виокремити визначення режиму покарання (позбавлення волі) як встановлену кримінально-виконавчим законодавством сукупність правил поведінки засуджених (режим відбування покарання) та заходів, що здійснюються органами й установами виконання покарань, спрямованими для досягнення цілей покарання (режим виконання покарання) у вузькому значенні – інститут позбавлення волі та у широкому – режим виконання-відбування покарання інших видів покарань²². Положення КВК України під режимом розуміє основний засіб виправлення та ресоціалізації засуджених, що визначає порядок виконання та відбування покарання для досягнення цілей покарання. При чому в одних випадках визначається як порядок виконання та відбування покарання, як такий (при виконанні покарання у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, службовому обмеженні для військовослужбовців, конфіскації майна та ін.), в інших, – як сутність конкретного виду покарання («режим у дисциплінарному батальйоні», «режим у колоніях», «режим особливих умов у колоніях»). Не заперечуючи логічність існування кожного з них, все ж варто зазначити, що чинним КВК України режим покарань, пов'язаних з ізоляцією особи, розуміється як для здійснення забезпечення ізоляції засуджених, охорони та постійного нагляду за ними, роздільного утримання різних категорій осіб за відповідними критеріями, неухильного та точного виконання засудженими своїх обов'язків; створення умов для успішного застосування різних основних засобів виправлення особи. Таке тлумачення безпосередньо впливає з розуміння диспозиції ст. 102 КВК України як «Режим у колоніях та його основні вимоги», посилання на неї «режиму у дисциплінарному батальйоні» (ст. 72 КВК України) та «Порядку та умов виконання покарання у виді арешту» (ст. 51 КВК України). За винятком диференційованих умов тримання засуджених, їх зміни залежно від виду установи виконання покарань, режим покарань, пов'язаних з ізоляцією засуджених військовослужбовців, є аналогічними з індивідуальними особливостями реалізації стосовно кожного.

Наступна спільна ознака для покарань, пов'язаних з ізоляцією особи, це тривалість покарання.

Як відомо, «тривалість покарання» має каральний вплив, що здійснюється на засудженого протягом строку, визначеного судом. І чим триваліший строк, тим сильніший вплив покарання. Строк покарання є показником впливу ізоляції на особу засудженого. Навіть за рівності всіх інших умов при збільшенні строку покарання підвищується його каральний вплив. Як зазначав С. І. Дементьєв, суть покарання поряд з іншим полягає у тривалості його строку. Саме останнє є мірилом суспільної небезпеки засудженого і вчиненого ним

злочину²³. Відповідно і чинне законодавство диференційовано підходить до його визначення. Відносно невеликої строки ізоляції встановлено для арешту. Згідно з ч. 1 ст. 60 КК України арешт призначається у межах від одного до шести місяців для повнолітніх осіб та ст. 101 КК України – від 15 до 45 діб – для осіб віком від 16 до 18 років. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців передбачає наступне покарання, яке за ступенем суворості підхоплює естафету тривалості ізоляції. Це покарання строком від шести місяців до двох років. На відміну від осіб, які не є військовослужбовцями, застосування покарання, пов'язаного з ізоляцією особи строком від шести місяців до одного року, зазнає прогалин. Арешт, як вид покарання, межує шістьма місяцями ізоляції особи від суспільства, а позбавлення волі розпочинає свій відлік від одного року. Тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців є єдиною ланкою між арештом та позбавленням волі, що цілісно поєднує поступове збільшення строку ізоляції особи між ними.

Водночас покарання, пов'язані з ізоляцією особи військовослужбовця, мають особливості, що пояснюються його статусом. Покарання у виді арешту з триманням на гауптвахті, тримання в дисциплінарному батальйоні призначається лише щодо визначеної категорії осіб як особи військовослужбовців. Під час відбування покарання особи військовослужбовців, окрім набуття статусу засудженої особи, залишаються у своєму попередньому статусі – статусі військовослужбовця. Правове регулювання такого становища визначається подвійністю нормативного визначення: щодо першого статусу, воно здійснюється відповідно до норм кримінально-виконавчого законодавства з питань відбування та виконання конкретного виду покарання, стосовно другого – відповідно до норм Військових Статутів та законодавства у сфері проходження та несення військової служби. Після відбування покарання засуджені військовослужбовці продовжують проходити військову службу з подальшим службовим їх використанням. Проте військовослужбовці, засуджені до позбавлення волі, у разі вступу в законну силу рішення суду щодо призначення даного покарання, втрачають такий статус. Хоча можливість повернення їх до виконання своїх службових обов'язків автором не виключається.

Ще однією особливістю, пов'язаною зі статусом засудженого військовослужбовця, є відсутність судимості в особи військовослужбовця після відбування покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців (чи його дострокового звільнення) та тримання на гауптвахті. Відповідно до п. 4 ст. 89 КК України особи, які відбули покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців чи тримання на гауптвахті, замість арешту визнаються такими, що не мають судимості. Хоча питання віднесення судимості як ознаки будь-якого покарання неодноразово порушувалося науковцями. Зокрема, Ю. В. Трубников вказує, що не можна відривати судимість від характеристики ознак покарання, оскільки стан судимості породжується виключно кримінальним покаранням, а не, наприклад, адміністративним стягненням²⁴. Але, як ми бачимо, це не завжди так. Разом із тим, відповідно до положень Концепції реформування кримінальної юстиції України, у випадку впровадження кримінального проступку існування судимості виключатиметься стосовно останніх.

На останок зазначимо, що фінальною особливістю ознакою, що характеризує покарання, пов'язані з ізоляцією особи військовослужбовця, є наявність спеціального органу, який забезпечує їх виконання.

Відповідно до Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» Військова служба правопорядку забезпечує виконання кримінального покарання стосовно військовослужбовців, які за вироком суду засуджені до тримання у дисциплінарному батальйоні та виконують рішення про тримання військовослужбовців на гауптвахті²⁵. Засуджені військовослужбовці до арешту з триманням на гауптвахті відбувають покарання на гауптвахті – спеціальному приміщенні, обладнаному в органах управління Військової служби правопорядку з метою виконання покарання для військовослужбовців, засуджених до арешту. Відбування покарання у виді тримання у дисциплінарному батальйоні реалізується у військовій частині (дисциплінарному батальйоні), що утримується на окремому штаті під загальним керівництвом Міністра оборони через начальника Військової служби правопорядку. Особливістю правового статусу Військової служби правопорядку є те, що він як спеціальне правоохоронне формування не є ані органом, ані установою виконання покарань, хоча за основним своїм завданням забезпечує реалізацію пенітенціарних функцій.

Стосовно відбування покарання у виді позбавлення волі засудженими військовослужбовцями, законодавство не визначає особливостей їх перебування у спеціальному місці. Проте автором з урахуванням особливостей правового статусу засуджених військовослужбовців буде розглянуто необхідність впровадження особливостей нормативного врегулювання відбування покарання у виді позбавлення волі засудженими військовослужбовцями в межах органів військовою юстиції.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можна зробити наступні висновки.

Покарання, пов'язані з ізоляцією особи військовослужбовця, окрім загальних ознак, що характеризують їх як покарання взагалі, мають спеціальні ознаки, пов'язані з ізоляцією особи (фізична та духовна ізоляція засудженого, відбування покарання у спеціальному місці, режим, строковість відбування покарання) та специфічні – з особливістю особи засудженого (подвійність правового статусу особи, наявність спеціального органу, який забезпечує виконання даних покарань).

Покарання, пов'язані з ізоляцією особи військовослужбовця, можна визначити як групу покарань, що призначаються щодо військовослужбовців, які під час відбування покарання перебувають у подвійному правовому статусі, пов'язані з певною ізоляцією особи від суспільства у спеціальному місці та виконуються спеціальним органом.

- ¹ Куньч З. Й. Універсальний словник української мови / З. Й. Куньч. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2007. – С. 597.
- ² Багрий-Шахматов Л. В. Уголовное право Украинской ССР на современном этапе. Часть общая / Л. В. Багрий-Шахматов, М. И. Бажанов и др. ; отв. ред. Ф. Г. Бурчак. – К. : Наукова думка, 1985. – С. 335.
- ³ Бажанов М. І. Кримінальне право України: Загальна частина : підруч. / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін. ; за ред. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 336 с.
- ⁴ Коржанський М. Й. Уголовное право України. Частина загальна / М. Й. Коржанський. – К. : Наукова думка, 1996. – 336 с.
- ⁵ Денисова Т. А. Покарання: кримінально-правовий, кримінологічний та кримінально-виконавчий аспект : моногр. / Т. А. Денисова. – Запоріжжя : КПУ, 2007. – С. 64.
- ⁶ Гришук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина: навч. посіб. для студентів юрид. фак. вищ. навч. закл. / В. К. Гришук. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – С. 441.
- ⁷ Трубников В. М. Понятие наказания / В. М. Трубников // Право і безпека. – 2002. – № 2. – С. 122–123.
- ⁸ Зубкова В. И. Уголовное наказание и его социальная роль: теория и практика / В. И. Зубкова. – М. : НОРМА, 2002. – С. 34.
- ⁹ Гришук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина : навч. посіб. для студентів юрид. фак. вищ. навч. закл. – С. 441.
- ¹⁰ Українське кримінальне право. Загальна частина: підруч. / за ред. В. О. Навроцького. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – С. 478.
- ¹¹ Денисова Т. А. Вказана праця. – С. 65–66.
- ¹² Інструкція про порядок відбування покарання засуджених військовослужбовців у виді тримання в дисциплінарному батальйоні : наказ Міністерства оборони України від 18 травня 2015 р. № 215 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 53. – С. 178. – Ст. 1726.
- ¹³ Зміни до Інструкції про порядок і умови утримання засуджених, узятих під варту та затриманих військовослужбовців : наказ Міністерства оборони України від 22 серпня 2014 р. № 563 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 77. – С. 342. – Ст. 2204.
- ¹⁴ Стручков Н. А. Курс исправительно-трудового права. Проблемы Особенной части. – С. 86.
- ¹⁵ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення виконання кримінальних покарань та реалізації прав засуджених : Закон України від 7 вересня 2016 р. № 1492-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 43. – Ст. 736.
- ¹⁶ Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV / URL : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 10.12.2017). – Ч. 1. – Ст. 102.
- ¹⁷ Куньч З. Й. Універсальний словник української мови. – С. 645.
- ¹⁸ Кримінально-виконавче право : підруч. / В. В. Голіна, А. Х. Степанюк, О. В. Лисодед та ін. ; за ред. В. В. Голіни і А. Х. Степанюка. – Х. : Право, 2015. – С. 223.
- ¹⁹ Стручков В. А. Советская исправительно-трудовая политика и ее роль в борьбе с преступностью / В. А. Стручков. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1970. – С. 228; Азаров Н. И. Краткий словарь по философии / Н. И. Азаров, А. С. Айзикович, Н. П. Анисеев. и др. ; под. ред. И. В. Блауберга, И. К. Пантина. – 4-е изд. – М. : Политиздат, 1982. – С. 91; Советское исправительно-уголовное право : учеб. / под общ. ред. Б. С. Утевского. – М. : Юрид. лит., 1960. – С. 178; Джужа О. М. Кримінально-виконавче право України: Загальна та Особлива частини : навч. посіб. / О. М. Джужа, С. Я. Фаренюк, В. О. Корчинський та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужа. – 2-ге вид., перероб. та допов. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – С. 201; Трубников В. М. Арешт як вид кримінального покарання та особливості його застосування : моногр. / В. М. Трубников, Ю. В. Шинкарьов. – Х. : Харків юридичний, 2007. – С. 202–203.
- ²⁰ Беляев Н. А. Цели наказания и средства их достижения в исправительно-трудовых учреждениях. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1963. – С. 114–115.
- ²¹ Курс советского уголовного права: в 6 т. / ред. А. А. Пионтковского. – М.: Наука, 1970. Т. 3: Часть общая. Наказание. – С. 74.
- ²² Кримінально-виконавче право : підруч. – С. 223.
- ²³ Стручков Н. А. Курс исправительно-трудового права. Проблемы Особенной части. – М. : Юрид. лит., 1985. – С. 39.
- ²⁴ Трубников В. М. Арешт як вид кримінального покарання та особливості його застосування : моногр. – С. 58.
- ²⁵ Про військову службу правопорядку: Закон України від 7 березня 2002 р. № 3099-III / URL : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3099-14> (дата звернення: 10.12.2017). – П. 10, 11. – Абз. 1. – Ст. 3.

Резюме

Ніколаєнко Т. Б. Поняття, ознаки покарань, пов'язаних з ізоляцією особи військовослужбовця.

У статті розглядаються поняття та суть покарань, пов'язаних з ізоляцією особи військовослужбовця. Автор визначив особливі ознаки покарань, пов'язаних з ізоляцією особи військовослужбовця.

Проаналізовано специфіку ізоляції особи військовослужбовця як ознаку покарань, пов'язаних з ізоляцією особи військовослужбовця, його режим, строковість, судимість.

Особлива увага звертається на подвійність правового статусу засудженої особи, його нормативно-правове регулювання, наявність можливості після відбування покарання продовження виконання своїх службових обов'язків.

Визначено специфіку правового регулювання органу, що забезпечує виконання покарань, пов'язаних з ізоляцією особи військовослужбовця.

Пропонується авторське бачення поняття «покарання, пов'язані з ізоляцією особи військовослужбовця».

Ключові слова: покарання, пов'язані з ізоляцією, військовослужбовець, ознаки, ізоляція, правовий статус, судимість, Військова служба правопорядку.

Резюме

Николаенко Т. Б. Понятие, признаки наказаний, связанных с изоляцией личности военнослужащего.

В статье рассматриваются понятие и сущность наказаний, связанных с изоляцией личности военнослужащего. Автор определил особые признаки наказаний, связанных с изоляцией личности военнослужащего. Проанализирована специфика изоляции личности военнослужащего как: признаки наказаний, связанных с изоляцией личности военнослужащего, его режим, срочность, судимость.

Особое внимание обращается на двойственность правового статуса осужденного, его нормативно-правовое регулирование, наличие возможности после отбывания наказания продолжения выполнения своих служебных обязанностей.

Определена специфика правового регулирования органа, обеспечивающего исполнения наказаний, связанных с изоляцией личности военнослужащего.

Предлагается авторское видение понятия «наказания, связанные с изоляцией личности военнослужащего».

Ключевые слова: наказания, связанные с изоляцией, военнослужащий, признаки, изоляция, правовой статус, судимость, Военная служба правопорядка.

Summary

Nikolaienko T. Notion, indicators of punishments related to isolation of military.

The article deals with the notion and the essence of punishments related to isolation of military. The author has defined special indicators of punishments related to isolation of military.

The specific character of the military isolation as the indicators of punishments related to isolation of military, his security, term of imprisonment, criminal record has been analyzed.

Special attention has been paid to the convicted legal status ambiguity, its standard regulation, potential opportunity to continue performing duties after enduring the punishment.

The specific character of the standard regulation of the body ensuring punishments related to isolation of military execution has been defined.

The author has suggested her own vision of 'the punishments related to isolation of military' notion.

Key words: related to isolation punishments, military, indicator, isolation, security, legal status, criminal record, Military Public Order Service.

УДК 343.2 (477)

О. А. ЧУВАКОВ

Олег Анатолійович Чуваков, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИДОВИХ ОБ'ЄКТІВ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Встановлення видових об'єктів злочинів, розміщених у Розділі I Кримінального кодексу (далі – КК) України, безпосередньо пов'язано з вирішенням різних проблем. Оскільки такі елементи розглянутих злочинів, як об'єктивна сторона, суб'єктивна сторона чи суб'єкт, безпосередньо знаходять свій прояв в ознаках суспільно небезпечного діяння, об'єкт таких злочинів виявляється в більшості випадків не відокремлено, не ізольовано від інших елементів, а в процесі детального аналізу таких ознак у їх безпосередньому прояві. Подібні складності у визначенні об'єкта посягання досліджуваних діянь пояснюються відсутністю однакового розуміння в теорії кримінального права характеристики видових об'єктів низки діянь, закріплених Розділом I КК України.

Закон України «Про основи національної безпеки України» визначає об'єкти, які таким нормативним приписом узяті під свою охорону. До таких об'єктів належать: людина і громадянин, суспільство і держава. Отже, захищаючи інтереси людини і громадянина, національна безпека бере під свою охорону їхні конституційні права і свободи (п. 1 ст. 3). Захищаючи інтереси суспільства, національна безпека має на увазі захист його духовних, морально-етичних, культурних, історичних, інтелектуальних і матеріальних цінностей, інформаційне і навколишнє природне середовище та природні ресурси (п. 2 ст. 3), а захищаючи інтереси держави (п. 3 ст. 3 Закону), національна безпека бере під свою охорону її конституційний лад, суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність.

При цьому в п. 1 ч. 1 ст. 8 Закону «Основні напрями державної політики з питань національної безпеки» йдеться про те, що з урахуванням геополітичної і внутрішньої обстановки в Україні діяльність усіх державних органів має бути зосереджена на прогнозуванні, своєчасному виявленні, запобіганні та нейтралізації зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці.

Відповідно законодавець залежно від внутрішніх чи зовнішніх джерел небезпеки використовує значення пов'язування «зовнішні-внутрішні» загрози в контексті з реальною чи потенційною загрозою елементам безпеки держави: конституційному ладу, суверенітету, територіальній цілісності чи недоторканності (п. 3 ст. 3 Закону)¹.

На підтвердження розглянутого положення дуже корисним є формулювання національної безпеки, що його запропонували О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань і М. І. Панов. Так, відповідно до думки дослідників, під національною безпекою варто розуміти стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави, людства в цілому від внутрішніх і зовнішніх загроз².